

Homenatge a Fernando Lerín, pintor del buit (Lerín o Lerín)

Júlia Espinosa Manzanal
Arquitecte (ETSA Barcelona-UPC)
juliaemlv@gmail.com

Guillem Tarragó Valverde
Universitat de Barcelona
guillemtv@gmail.com

Recentment, ens ha deixat Fernando Lerín (Barcelona, 1929 – París, 2016), artista generós i compromès que va guiar la seva activitat amb l'objectiu, segons deia, de retornar a la societat allò que ella li havia donat.

Amb la seva mort, el novembre de 2016 a París, no només s'ha perdut un gran artista sinó també la possibilitat de crear una fundació per la qual havia estat lluitant els últims anys de la seva vida. A través d'ella volia, d'una banda, ajudar a artistes joves a aconseguir el seu somni, de l'altra, combatre el mercantilisme artístic que sempre va defugir en vida.

Nascut a Barcelona el 1929, fill de mare aragonesa i pare català, va heretar d'ell el gust per l'art. Es pot dir que els primeríssims passos de Lerín en la pràctica artística s'inicien ajudant el seu pare en la seva feina, retocant i acolorint fotografies.

Amb tant sols 14 anys, Lerín s'inicia en la pintura i aviat abandona el món acadèmic per formar un grup d'artistes, entre els quals trobem el pintor Antón González Alfonso, "Hantón" (Bilbao, 1929) i l'escultor Moisès Sanmartín Puig, "Villèlia" (Barcelona, 1928 – 1994), amb ells participarà en la seva primera exposició el 1951.

Només 3 anys més tard, el 1954, exposa per primera vegada a les Galeries Layetanas en una mostra individual i dos anys més tard, el 1956, rep la beca del centre Maillol de l'Institut Francès i es trasllada a París, on inicia un període de reflexió sobre l'obra feta anteriorment a Espanya, obra que es basava en l'experimentació amb la matèria i que ell mateix definia com a "brutalista". Aquest treball d'introspecció el va portar a voler allunyar-se de la seva pròpia obra i a iniciar un nou camí que situarà la seva pintura entre Turner i Rothko. A partir de l'estudi d'aquests dos artistes abandonarà la indagació matèrica i se centrarà en l'estudi de les formes i els colors com a expressió lírica. Josep Maria Bonet, referint-se als quadres de Lerín, va escriure que «son líricos a la vez que rigurosos. Atmosféricos, luminosos, envolventes, silenciosos, metafísicos en el sentido rothkiano»¹.

És també en aquest període on Lerín queda fascinat per la captació lumínica dels impressionistes i declara: «lo que me sorprendió fue su búsqueda de la luz. No les interesa

¹ Bonet, J.M., «Fernando Lerín: Cuatro aproximaciones (en el catálogo de la retrospectiva de 1979. Palacio Velázquez)». Dins: Diez, C (coord.), Dámaso Santos, A (com.). *Fernando Lerín*. (Exposició celebrada en Madrid, Sala Julio González, del 07-03-2002 al 12-03-2002). Madrid. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Subdirección General de Información y Publicaciones, 2002.

Homenatge a Fernando Lerín, pintor del buit (Lerín o Lerín)

Júlia Espinosa Manzanal - Guillem Tarragó Valverde

el paisaje, la figura humana, sinó la luz que los toca. En mi mundo pictórico también hay una búsqueda de la profundidad y, dentro de ella, de la luz».²

Fig. 1. Fernando Lerín, *Sense títol* (2013), oli sobre tela 182x62,5 cm.

Aquests són els anys de la creació del *nuagisme*, una tendència pictòrica definida pel crític Julien Alvard (1916-1974) al 1959 després de l'exposició a la Galeria Breteau a París, titulada "Yann". El *nuagisme* és un moviment abstracte, líric, diametralment oposat a l'anècdota, aliè al món exterior. D'aquí que entre els *nuagistes*, i especialment en Lerín, jugués un paper important l'obra sartriana *l'Être et le néant*, ja que la seva revisió de la fenomenologia kantiana permet una revisió del tradicional dualisme interior/exterior. És una revisió que va en paral·lel al refús dels *nuagistes* a l'oposició entre l'art abstracte i figuratiu, ja ells parteixen de la natura per crear obres estrictament abstractes i allunyades de tota descripció. «Jo busco un món que no existeix», deia Lerín, encara pocs mesos abans de morir, en una entrevista a *La Vanguardia* (4-IX-2016). De fet, podem dir que l'artista es va mantenir fidel a les idees essencials del *nuagisme* des de l'abandonament de la pintura matèrica, que el seu particular camí el va fer a partir de Turner i Rothko i que sempre va considerar imprescindible produir un art subjectiu, expressió del món interior.

Segons paraules del propi pintor, és a través d'aquest moviment, als anys 60, on ell comença a prendre consciència del seu art:

«Personalment començo a tenir consciència amb el Nuagisme, als anys 60, on tot un equip de gent busca la sensibilitat per la sensibilitat. Buscaven el fenomen de la interioritat per sobre de l'exterioritat. És llavors quan vaig començar a prendre consciència que jo estava més dins d'aquest món, el món de donar el màxim amb el mínim possible. Abstracció per treure tot allò que és inútil i així poder donar allò que realment es important».

Des d'aquest moment l'artista comença una trajectòria pictòrica que no abandonarà i que es caracteritza per la continuïtat i la cerca del buit. Lerín crea el seu propi univers. En la seva pintura gairebé no hi ha frontera entre figuració i abstracció. Pintura sense matèria,

² Aquesta i les altres cites de Fernando Lerín no referenciades corresponen a una entrevista mai publicada d'octubre del 2014 realitzada per Júlia Espinosa.

sense formes ni línies. Domina un silenci i un buit essencials, metafísics. Són espais infinits, indefinits, fets de colors que es fonen imperceptiblement els uns dins els altres. Harmonia cromàtica on dominen els blaus, els grisos i els verds, els quals desprenen una il·luminació difusa. La seva obra és un espai poètic i misteriós.

Fig. 2. Fernando Lerín, *Sense títol* (2013), oli sobre tela 192,5x62,5 cm.

El 1970, gracies a la venda d'un parell de quadres, i impulsat, segons paraules del propi pintor per una necessitat vital, Lerín abandona París i s'instal·la a Nova York on hi estarà fins al 1972.

A la nova capital de l'art hi farà dues exposicions, però hi estarà només dos anys. A Nova York va veure confirmades les seves sospites sobre el mercantilisme artístic que ell sempre va defugir. Lerín en deia “*engranatges*” i es referia a la valoració exclusivament comercial de l'obra d'art. Lerín va conservar sempre una visió netament romàntica del fet artístic: per ell la inspiració era una cosa inexplicable, una mena de do que posseïa l'artista i que li permetia expressar la seva individualitat. L'art és incommensurable, i com a tal havia d'estar al marge dels circuits comercials, un “engranatge” del qual volia mantenir-se lluny i independent. Efectivament, així va passar bona part de la seva carrera artística.

És justament per seguir aquesta determinació que el 1999 escriu un manifest, titulat “La Utopia”, on exposa la seva voluntat de donar el 90% de la recaptació de la venda dels seus quadres a organitzacions humanitàries reivindicant d'aquesta manera el fonament de la seva vida: «Vull viure per a l'art i no de l'art».

A partir de llavors va tornar a Europa. Alternaria la seva vida entre París i Madrid, on s'hi van celebrar dues antològiques, la més rellevant, la que va tenir lloc al Palacio de Velázquez el 1979. Més tard, descobriria La Vall de la Santa Creu, una pedania pertanyent al Port de la Selva situada a la vessant de la muntanya de Sant Pere de Roda que també va alternar amb París fins el final de la seva vida.

Lerín deixa obra al Museo Nacional Reina Sofía de Madrid, al Musée d'Art Moderne de la Ville de París, al Museu d'Art Contemporani de Barcelona i a col·leccions privades de França, Bèlgica, Espanya i Estats Units. Un artista de la seva talla, vinculat als corrents

Homenatge a Fernando Lerín, pintor del buit (Lerín o Lerín)

Júlia Espinosa Manzanal - Guillem Tarragó Valverde

artístics avantguardistes i autor d'una obra coherent i d'alta qualitat mereixeria sens dubte algun tipus de reconeixement per part de les nostres institucions, encara que arribi tard.

Lerín era un home de principis sòlids, humanistes; un home íntegre, somiador y utòpic que, per damunt de tot, va reivindicar la llibertat, tant des del punt de vista de la creació artística com des d'una perspectiva social. Desitjava allunyar-se del mercantilisme del món de l'art perquè volia preservar la creativitat i la integritat, essent plenament conscient que això comportava marginació.

La idea de crear una fundació sorgeix en els últims anys de la seva vida com a projecte per donar continuïtat a les idees exposades en el manifest "Utopia":

«L'obra no viu si no és en la mirada dels altres. Quan les teles es moren al taller, quin es l'artista que no es pregunta per què continuar?. Aquest projecte fa possible una altra circulació, una comunicació veritable i dóna motivació per continuar creant. La donació de les obres els confereix un destí "útil" i em permet de mantenir en la mesura que m'és possible, els principis que em preocupen. No és pas una casualitat que art i altruisme es conjuguin».³

BIBLIOGRAFIA

Playà Maset, J. (2016), «L'abstracció silenciosa», *La Vanguardia*, 23 de novembre de 2016.

Bonet, J.M. (2016), «Pintor 'nuagiste' y errante», *ABC*, 23 de novembre de 2016.

Lerín, F. (1999), «Manifest La Utopia».

Amestoy, S. (2002), «Vivir para pintar», *Fernando Lerín*, Diez, C (coor), Damaso Santos, A (com), (Exposición celebrada en Madrid, Sala Julio González, del 07-03-2002 al 12-03-2002), Madrid. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Subdirección General de Información y Publicaciones, 2002.

Bonet, J.M. (), «Fernando Lerín: Cuatro aproximaciones (en el catálogo de la retrospectiva de 1979. Palacio Velázquez)», *Fernando Lerín*, Diez, C (coord.), Dámaso Santos, A (com.), (Exposición celebrada en Madrid, Sala Julio González, del 07-03-2002 al 12-03-2002). Madrid. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Subdirección General de Información y Publicaciones, 2002.

Alvard, J. (1973), *Le nuagisme même*, Lyon, Musée des Beaux-Arts de Lyon.

³ Lerín, F. (1999), «Manifest La Utopia».